

21. ročník celostátní soutěže „Komenský a my 2022 - 2023“

Kategorie C: „Jaké lidské hodnoty bychom měli vyznávat i v daleké budoucnosti?“

Úvaha, esej, povídka nebo podobný žánr

Doba, v níž žijeme, je plná rychlých společenských proměn, které se promítají nejen na úrovni společnosti, ale pronikají do života každého z nás, a to bez rozdílu věku. Smysl lidské kultury jako souboru původně nepsaných pravidel chování, na nichž se společnost shodla a jejich dodržování vynucovala, vždy spočíval ve schopnosti udržovat soudržnost a trvání komunity, vytvářet podmínky pro její rozvoj, který ji nebude ohrožovat, ale naopak prospívat. Pohlédneme-li do historie, vidíme bohatou škálu zkušeností, jež lidstvo v nejrůznějších společenských experimentech nasbíralo při tříbení hodnot, na jejichž základech nyní všeobecně stojí. Vyzkoušelo jejich spektrum měnit – zužovat nebo rozšiřovat, a to se všemi pozitivními i negativními důsledky, které takové kroky pro danou společnost přinášely. Slavné Desatero v knihách Exodus a Deuteronomium Starého zákona, kodex krále Chammurapiho, staroegyptské královské dekrety apod. vznikaly z potřeby uspořádat lidskou společnost na základě norem, které vyvěraly především ze zkušeností, co člověku jako tvorů společenskému prospívá, a z potřeby chránit jej před vším, co ho poškozuje. Když tedy mluvíme o hodnotách lidské bytosti, máme na mysli soubor norem, které usnadňují harmonii a soužití ve společnosti. Tyto normy jsou platné v určité době a epoše a jsou součástí lidského vývoje, protože vznikly růstem, humanizací a dobýváním svobody. Jedná se o hodnoty, které se objevily v důsledku snahy lidí dobýt sebe sama a z lásky k druhým, bez nichž naše existence pozbývá smysl. Existují jistě hodnoty, které se váží k některé z konkrétních lidských kultur, jsou však mnohé další, jež úzkou skupinu lidí překračují a jsou společné celému lidstvu (morální, náboženské, člověku přirozené, univerzální, estetické, intelektuální, společenské, afektivní atd.) Mnohé z nich prověřil čas a ukázalo se, že jsou mnohdy vázány na určitou lidskou epochu, a pokud ze setrvačnosti přetrvávají dále, jsou vyprázdněným reliktem, jenž je společensky nefunkční. Jiné však zubu času odolávají, postupně sice získávají zdánlivě odlišnou podobu a třeba také novou náplň, adaptují se, ale ve svém jádru své kvality nemění. Důvod? Jestliže by zanikly, došlo by zcela jistě ke společenské erozi v takové míře, že společnost takto postižená by byla odsouzena k zániku.

Zápas J.A. Komenského, tak jak jej známe z jeho epochálního díla Porada o nápravě věcí lidských, je právě příkladem myslitele, který věnoval svou sílu k formování a definování takových společenských hodnot, které umožní lidstvu nalézt harmonii ve vztahu jedince a společnosti a harmonii mezi národy. Byl navzdory svému optimismu přesvědčen, že pokud se ji lidstvu nalézt nepodaří, je jeho budoucnost více než temná.

Středoškolští studenti jsou mladí lidé, jejich osud bude nepochybně utvářen společenskými silami, které se ve své podstatě budou opírat o hodnotový systém společnosti, kam patří. Je možné alespoň v náznacích vyjádřit obrys společnosti v daleké budoucnosti, pokud jde o její hodnotový systém a jeho poslání? Zkusme se ponořit do sféry své fantazie a pokusit se takovou společnost budoucnosti alespoň stručně hodnotově vykreslit.

To je ta pravá výzva pokusit se alespoň na chvíli vymanit z naší každodenní všednosti a zabloudit do budoucnosti. Třeba se trefíte, kdo ví? Pojdme být na chvíli bratry Strugackými, S. Lemem, A. Clarkem, O. Nefem, N. Asherem či D. Brownem... A vůbec – jaké hodnotové systémy budou lidé vkládat do androidů a do umělé inteligence obecně?